

Mihael Grošelj in fond za šolo v Železnikih

Katja Mohorič Bonča

O Mihaelu Grošlju in o zgodbi, ki se je v izročilu ohranila do danes

Mihael Grošelj je bil rojen v Kropi leta 1754. Do razpustitve stiškega samostana je bil tamkajšnji cistercijan, nato je kot župnik do leta 1791 služboval v Ljubljani, do leta 1802 v Lescah in od leta 1802 do 1813 v Cerkljah. Župnik v Železnikih je bil do smrti leta 1816.¹ Na plošči, ki je vzidana na steni cerkve sv. Antona, je zapisano, da je Mihael Grošelj organiziral šolski pouk za otroke iz Železnikov. V spominu ljudi in zapisano v nekaterih člankih,² ki govorijo o zgodovini šole v Železnikih, je tudi, da je ustanovil šolski fond. Bil naj bi izvrsten pridigar. Agata Megušar iz Smoleve naj bi se zaradi njegove ganljive pridige odločila, da mu izroči svoje posestvo v zameno,

če jo do konca življenja preskrbi z vsem potrebnim. Mihael Grošelj pa je del denarja od prodaje posestva naložil v šolski fond. Iz tega denarja so 26 let po njegovi smrti³ kupili hišo na Plac, ki so jo preuredili za potrebe šolskega pouka. Tako so Železniki leta 1842 dobili prvo šolsko poslopje.

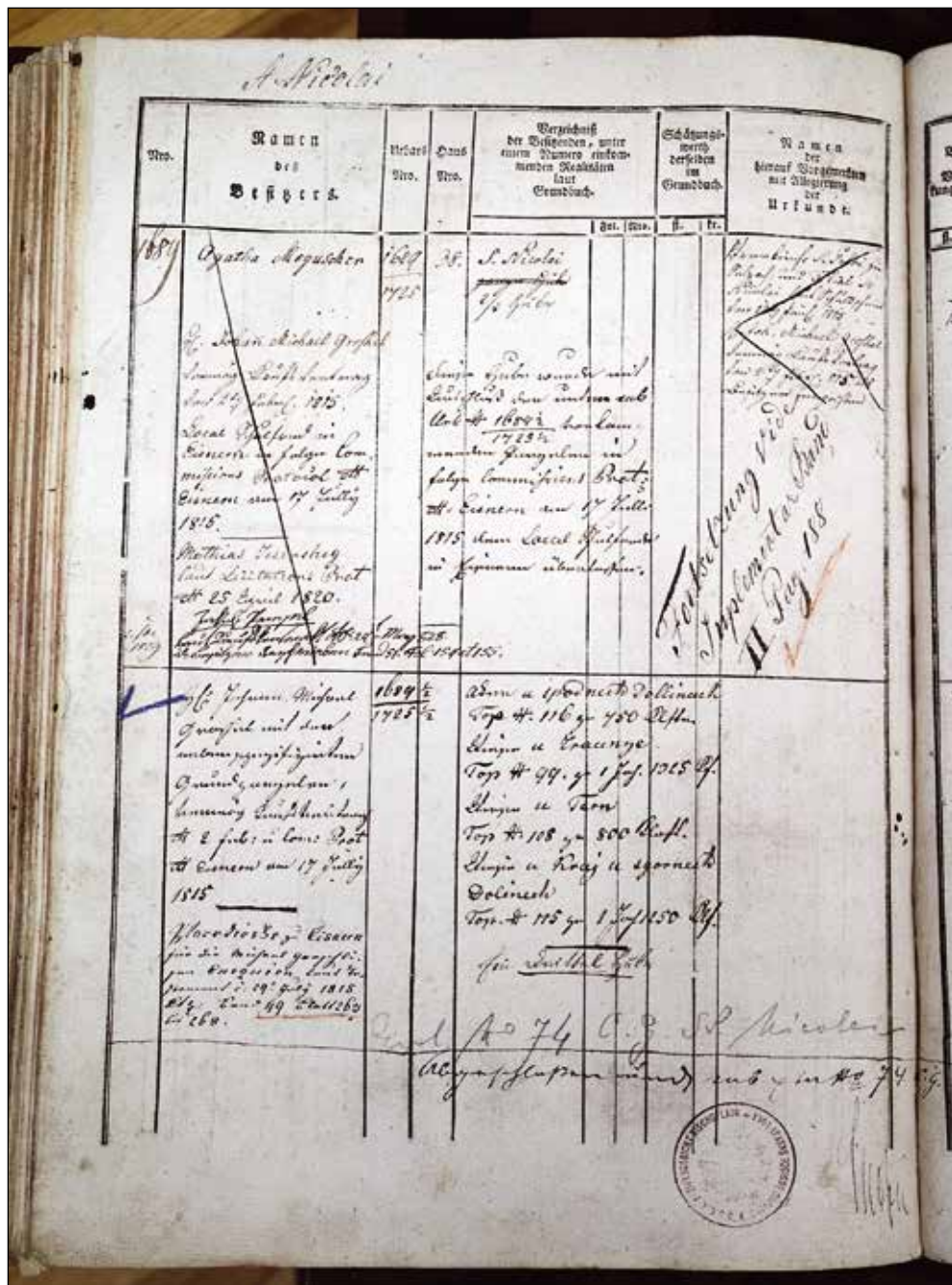
Za katero posestvo v Smolevi je tistega daljnega leta šlo?

Glede izročitve posestva po arhivskih dokumentih

Agata Megušar (Agatha Megusher) je leta 1815 prodala posestvo (celotno hubo) Michaelu Grošlju (Johan Mihael Groshel), župniku v Železnikih. Uradno je bila 27. februarja 1815 sklenjena kupopro-

dajna pogodba,⁴ ampak glede na zahteve in člene v pogodbi lahko sklepamo, da je šlo bolj kot za kupno za izročilno pogodbo. Posestvo je Grošelj kupil za 134 goldinarjev in 54 krajcarjev, kar je isti znesek

kot na zadolžnici z dne 12. 1. 1815,⁵ ki bremeni Agata Megušar. Iz zadolžnice razberemo, da se je Agata Megušar za plačilo maš za pokojno sestro Marušo Megušar zadolžila pri selški podružnični cerkvi



Stran iz zemljiške knjige sodišča v Škofji Loki. Hrani ZAL ŠKL.

sv. Nikolaja na Miklavški gori za omenjeni znesek (dolg iz poslednje volje Maruše Megušar). Zneska ni odplačala, tako da je ta dolg do podružnične cerkve sv. Nikolaja kljub prodaji posestva ostal in ga je leta 1830 poplačal kasnejši lastnik Johan Jeran.⁶

Na kupoprodajni pogodbi, ki je bila sklenjena med Agato Megušar kot prodajalko in Mihaelom Grošljem kot kupcem, je nekaj členov, zahtev Agate Megušar, iz katerih je sklepati, da je šlo bolj za izročilno pogodbo.⁷ Od kupca si je izgovorila 100 goldinarjev, ki jih je plačal takoj, kar je tudi zapisano v pogodbi. Poleg tega se z nakupom kupec zavezuje, da bo Agato Megušar dosmrtno oskrboval s hrano, z oblačili in ji nudil stanovanje. Njena želja, zapisana v tej pogodbi, je še, da so na njenem pogrebu prisotni trije duhovniki, eden izmed njih naj bo iz selške fare. Vsaki podružnični cerkvi naj se ob njeni smrti daruje ena sveta maša in ena sveča (Halbpfindige Karze). V pogodbi je tudi člen, da kupec prevzema posestvo skupaj z vsemi obveznostmi. Pogodba je bila podpisana v Smolevi 27. februarja 1815. Zapisovalec in priča je bil Franc

Mlakar, podkrižana je Agata Megušar, podpisan še Mihael Grošelj.⁸

Dne 17. julija 1815, ko je bilo še v lasti Mihaela Grošlja, se je celotno posestvo razdelilo na tretjine. Dve tretjini posestva je kupec namenil šolskemu fondu v Železnikih, tretjina posestva, kar so predstavljali travnike in nekaj njiv v okolici, pa je pripadla župni cerkvi v Železnikih. Dokument, spisani 11. novembra 1825, devet let po Grošljevi smrti, priča o tem, da je Mihael Grošelj umrl v Železnikih. V oporoki, ki je citirana v tem dokumentu, je zapisal, da naj se ob obletnici njegove smrti vrši slovesnost z dvema mašama, ki ju plača župnik. Za razsvetlavo v cerkvi je namenil 2 goldinarja. Nekaj sredstev je namenil tudi za revne v Železnikih.⁹

Dejstvo je, da je tisti del posestva s hišo in pripadajočo zemljo s hišno številko Martinj Vrh 38, ki je bil namenjen za šolski fond (dve tretjini posestva), Mihael Grošelj želel prodati in denar naložiti v šolski fond. Posestvo je šlo na dražbo in leta 1820 ga je kupil Matija Jezeršek.¹⁰ Naslednja kupna pogodba je bila sklenjena 24. 3. 1828, ko je posestvo kupil Jakob



Stara domačija Pr' Tminc v Smolevi. Pred hišo stojijo Ana Trpin s hčerkama Olgo in Marijo. Danes hiša ne stoji več. Foto: arhiv Marije Trpin

Presel. Leta 1830 je posestvo kupil Johan Jeran,¹¹ leta 1841 ga je dedoval sin Lorenz Jeran.¹² Očitno je, da je posestvo velikokrat zamenjalo lastnike. V naslednjih desetletjih se je spremenilo tudi oštevilčenje hiš. Okoli leta 1900 je za potrebe sodišča v Škofji Loki nastal popis hiš, hišnih števil, hišnih imen in lastnikov in v tem dokumentu najdemo to hišo na naslovu Smoleva 38, kot domače ime je zapisano ime Teminc. Zaradi ponovnega oštevilčenja hiš v prejšnjem stoletju je ta hiša dobila naslov Smoleva

5, domače ime Pr' Tminc. Ime je dobila po nekdanjih lastnikih Jeramih, ki so bili s Tolminskega. Lastniki so se zamenjali, hišno ime se je ohranilo do danes, čeprav stara hiša ne stoji več.¹³

V ljudskem spominu je ostalo, da je Agata Megušar posestvo izročila Mihaelu Grošlju, on pa je denar od prodaje posestva namenil za šolski fond. Podatek, za katero hišo sta se takrat dogovorila, se je izgubil. S pomočjo arhivskih dokumentov je znana tudi ta podrobnost.

Viri:

SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), t. e. 7 in 13; serija listin, t. e. 49, 68, 70.

Pokorn, Francišek (1908) *Šematizem duhovnikov in duhovnij v ljubljanski nadškofiji l. 1788* v: Zgodovinski zbornik, priloga Ljubljanskemu škofijskemu listu, številka 64, Ljubljana 1908, str. 1021.

Primožič, Josip (1931) *Železniki v: Gorenjska letoviška industrijska trgovska obrtna*, str. 148–149, Progres Novo mesto.

Šmid, Olga (1973) *Solstvo v Selški dolini nekoč in danes* v: Selška dolina v preteklosti in sedanjosti, str. 330–347, MD Škofja Loka, pododbor Železniki.

Ustni vir Olga Torkar, Smoleva 5, Železniki, 22. 6. 2015.

Za pomoč pri pregledu in prevodu tega arhivskega gradiva se zahvaljujem Juditi Šega in Elizabeti Eržen Podlipnik iz škofjeloške enote Zgodovinskega arhiva Ljubljana ter Vincenciju Demšarju.

Opombe:

¹ Pokorn, Francišek (1908).

² Šmid, Olga (1973), Primožič, Josip (1931).

³ Mihael Grošelj je umrl v Železnikih 29. 3. 1816.

⁴ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), serija listin, t. e. 49.

⁵ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), serija listin, t. e. 49.

⁶ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), serija listin, t. e. 68.

⁷ Razlog prodaje/izročitve posestva Mihaelu Grošlju ni omenjen.

⁸ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), serija listin, t. e. 49.

⁹ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), serija listin, t. e. 70.

¹⁰ SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), t. e. 7.

¹¹ Opomba: v dokumentih se pojavlja zapis priimka Jeran, verjetno je bila v uporabi tudi oblika zapisa Jeram.

¹² SI_ZAL_SKL/0364, zemljiška knjiga sodišča v Škofji Loki, glavna knjiga ZK (IX), t. e. 13.

¹³ Olga Torkar, 22. 6. 2015.